

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Nicolae
IORGA

ISTORIA LITERATURII ROMÂNEȘTI

LITERA

biblioteca școlarului

Nicolae
IORGA

ISTORIA LITERATURII ROMÂNEŞTI

INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

TABEL CRONOLOGIC

1871 }n noaptea de 5/17 iunie se na=te Nicolae Iorga,]n ora=ul Boto=ani. Era fiul avocatului Nicu Iorga,]n v`rst[ de 33 de ani, =i al Zulniei Iorga, ]n v`rst[de 29 de ani. Tat[l s[u moare]n ziua de 20 martie 1876, pe c`nd copilul nu ]mplinea cinci ani. Pentru =ocul produs asupra copilului a se vedea capitolul „Traumele copil[riei“, din volumul nostru *Nicolae Iorga*, Editura Demiurg, 1994, p. 27—32. Mama lui va fi longeviv[ ]ncet`nd din via\[la v`rsta de nou[zeci =i trei de ani,]n ziua de 6 aprilie 1934 (cf. N. Iorga, *Memorii*, vol. VII, p. 159).

1878 *aprilie*. N. Iorga]ncepe cursurile =colii primare]n ora=ul natal, pe care le termin[ ]n anul 1881.

1881 }ncepe liceul tot la Boto=ani (liceul „August Treboniu Laurian“).

1886 Se mut[la Ia=i; urmeaz[,]ncep`nd din clasa a VI-a, cursurile Liceului Na\ional din localitate.

1888 Trece examenul de bacalaureat. }n luna septembrie se]nscrie la Facultatea de Litere din acela=i ora=.

1889 *decembrie*. Trece examenul de licen\[cu calificativul „magna cum laude“. Aceast[perioad[a vie\ii sale este]nf[\i=at[ ]n capodopera: *O via\[de om — a=a cum a fost*, capitolele I—IX. Dintre amintirile fo=tilor s[i colegi de liceu vezi]nsemn[rile juristului =i omului politic G. G. Mironescu: „Amintiri despre Nicolae Iorga“,]n volumul: *N. Iorga, Opera. Omul. Prietenii*, Editura Artemis, Bucure=ti, 1992, p.101— 105.

1890 18 *februarie*. Str[lucitul debut publicistic al lui N. Iorga]n ziarul „Lupta“ condus de Gheorghe Panu, cu o cronic[asupra dramei *N[pasta* de I. L. Caragiale, situ`ndu-se de partea dramaturgului violent atacat pentru aceast[ nou[ crea\ie a sa. De acum ]ncolo, ]n paginile unor reviste =tiin\ifice =i literare („Arhiva literar[ =i =tiin\ific[“, „Revista nou[“, „Literatur[ =i art[ rom`n[“, „Contemporanul“ etc.), dar =i]n paginile unor cotidiene („Lupta“, „Drapelul“ =. a.), N. Iorga va desf[=ura o ampl[acti-

vitate publicistic[, de critic =i istoric al literaturii rom`ne, scriind studii =i articole despre literatura rom`n[=i universal[. Cea mai mare parte a scrierilor sale din aceast[perioad[, care]l situeaz[ca pe unul din criticii rom`ni cu cel mai larg orizont din secolul al XIX-lea, au fost str`nse]n edi\ia *Pagini din tinere\e*, vol. I—II, Editura pentru Literatur[, 1968. Tot]n aceste volume se afl[=i o selec\ie din opera sa beletristic[: versuri =i note de drum din perioada]nceputurilor sale.

25 martie. Se c[s[tore=te cu Maria Tasu, fiica magistratului Vasile Tasu.

15 aprilie. }ntreprinde prima sa c[l[torie]n str[in[tate, =i anume]n Italia. }n toamn[, primind bursa „Iosif Nicolaescu“,]ncepe c[l[toriile sale de studii]n Fran\a, Germania, Anglia. Pentru aceast[perioad[, a se vedea autobiografia citat[, capitolele XI—XIV. C[l[toria]n str[in[tate va deschide un capitol nou]n via\a lui N. Iorga, prin acumul[rile intelectuale datorate frecvent[rii cursurilor unor mari profesori ai vremii, unii r[m`n`ndu-i prieteni, solicit`ndu-i studii ]n reviste de specialitate, c[r\i despre Istoria Rom`niei, invit`ndu-i la congrese sau pentru lec\ii =i conferin\e. }n acela=i timp, ]ncep`nd cu volumul *Amintiri din Italia* (1895), Iorga va scrie, practic, despre toate c[l[toriile sale]n str[in[tate, care se vor desf[=ura p`n[ ]n 1939, mai bine de patru decenii, volume, ]nsemn[ri ]n reviste =i ziare, constituind una din biruin\ele sale literare, ce ]l situeaz[ printre cei mai de seam[ scriitori rom`ni ai genului. Toate notele sale de drum din str[in[tate au fost reunite]n edi\ia *Pe drumuri dep[rtate*, trei volume, Editura Minerva, 1987.

1895 }n urma unui concurs viu disputat ob\ine catedra de istorie universal[a Universit[\ii din Bucure=ti. Lec\ia de deschidere, \inut[ ]n luna noiembrie, s-a intitulat „Despre utilitatea studiilor istorice“. Lec\iile de deschidere ale cursurilor universitare, discursul de recep\ie la Academia Rom`n[ =i alte contribu\ii teoretice legate de =tiin\a istoriei au fost adunate ]n volumul *Generalit[\i cu privire la studiile istorice*, ap[rut ]n dou[ edi\ii antume (1911 =i 1933), a treia, cea mai complet[, ap[r`nd postum,]n 1944.

1897 Este ales,]n unanimitate, membru corespondent al Academiei Rom`ne.

1901 *4 februarie.* Se c[s[tore=te, la Bra=ov, cu Ecaterina Bogdan, sora istoricului Ioan Bogdan =i a criticului G. Bogdan-Duic[. }n prealabil divor\ase de prima lui so\ie, Maria Tasu. Cu privire la via\a personal[a lui N. Iorga =i a familiei sale, a se vedea edi\ia fundamental[de scrisori, documente, fragmente de jurnal: *Scrisori c[tre Catinca*, Editura Minerva, 1991.

Cu *Istoria literaturii rom`ne ]n secolul al XVIII-lea (1688—1821),* tip[rit[ ]n dou[ volume: I. *Epoca lui Dimitrie Cantemir — Epoca lui Chesarie de R`mnic,* II. *Epoca lui Petre Maior — Excursuri*, N. Iorga inaugureaz[o serie de istorii ale literaturii rom`ne: vor ap[rea: *Istoria literaturii rom`ne=ti]n veacul al XIX-lea, de la 1821]nainte. }n leg[tur[cu dezvoltarea cultural[a neamului* (trei volume); *Istoria literaturii rom`ne=ti contemporane: I. Crearea formei*, 1867—1890, II. *Crearea fondului*. A mai publicat *Istoria literaturii rom`ne=ti, Introducere sintetic[*. N. Iorga a scris =i *Istoria literaturilor romanice*,]n dezvoltarea =i leg[turile lor,]n trei volume, primul din 1920.

2 decembrie. Apare revista „S[m[n[torul“, sub direc\ia lui Alexandru Vlahu\[=i G. Co=buc. N. Iorga]=i]ncepe colaborarea]n ziua de 4 mai 1903. Articolul-program care marcheaz[direc\ia ideologic[imprimat[de el acestei publica\ii =i na=terea curentului al c[rui]ntemeietor =i mentor a fost — s[m[n[torismul — apare]n num[rul din 18 mai 1903. O selec\ie din articolele, cronicile =i notele sale a ap[rut]n dou[volume, cu titlul *O lupt[literar[* (1914, 1916). }n anul 1979, la Editura Minerva, a ap[rut, cu acela=i titlu,]n dou[volume, cel dint`i reunind paginile selectate de N. Iorga]n edi\ia din timpul vie\ii sale, cel de al doilea paginile r[mase]n periodice, cea mai complet[culegere din textele semnate de N. Iorga]n „S[m[n[torul“, cu titlul *O lupt[literar[* (vol. I—II).

1906 *13 martie.* Numele lui N. Iorga este pronun\at ca ini\iatorul mi=c[rii de protest a tineretului studios]mpotriva unei reprezenta\ii cu o pies[francez[, jucat[ ]n limba francez[de arti=ti amatori din r`ndurile aristocra\iei rom`ne=ti, pe scena Teatrului Na\ional din Bucure=ti. Au loc manifesta\ii =i incidente]ntre studen\i =i armat[. La ac\iunea lui N. Iorga s-au raliat numero=i intelectuali rom`ni. Istoricul acestui moment al vie\ii lui N. Iorga, ]n volumul *Lupta pentru limba rom`neasc[*. P[r[se=te conducerea revistei „S[m[n[torul“, conform unui anun\ publicat]n num[rul din 22 octombrie.

10 mai. Apare primul num[r al publica\iei „Neamul Rom`nesc“ care, cu o periodicitate diferit[, este principala tribun[prin care se exprim[atitudinea lui N. Iorga fa\[de fenomenele sociale, politice, culturale, din \ar[=i str[in[tate.

1907 Dup[r[scoalele \[r[ne=ti (N. Iorga fusese considerat unul dintre „instigatori“), candideaz[la alegerile pentru Camera Deputa\ilor =i este ales la Ia=i. }ncepe o lung[carier[de parlamentar, fiind socotit unul din marii no=tri oratori. }n 1939—1940 va ap[rea,]n trei volume, o selec\ie din *Discursurile parlamentare* ale lui N. Iorga.

1908 *2 iunie*. Se inaugureaz[cursurile Universit[\ii Populare de var[de la V[lenii de Munte care, cu o pauz[de c`\iva ani, cauzat[ de primul r[zboi mondial, vor dura mai bine de trei decenii. Ultima edi\ie organizat[ de savant =i cu participarea sa are loc ]n vara anului 1940. Cursurile vor fi reluate, cu intermiten\[, dup[ moartea savantului, p`n[ ]n zilele noastre.

1911 |ine discursul de recep\ie ca membru titular al Academiei Rom`ne. Discursul se intituleaz[*Dou[concep\ii istorice*. R[spunsul a apar\inut fostului s[u profesor, A. D. Xenopol.

1916 }n urma]nfr`ngerilor suferite de armata rom`n[se refugiaz[la Ia=i, unde tip[re=te, cu o frecven\[cotidian[, „Neamul Rom`nesc“. }n ziua de 14 decembrie 1916 roste=te un discurs ]n Parlamentul refugiat la Ia=i, considerat unul din cele mai ]nalte expresii ale artei oratorice rom`ne=ti, care a st`rnit un ecou ie=it din comun.

1919—1940 Cei dou[zeci =i unu de ani ai perioadei dintre cele dou[r[zboaie mondiale sunt marca\i printr-o activitate febril[de profesor, conferen\iar, orator parlamentar, autor de sinteze istorice =i culturale. De asemeni, pe scena Teatrului Na\ional din Bucure=ti,]n special, dar =i pe aceea a Teatrului Popular,]nfiin\at =i condus de el, i se joac[un num[r important de piese de teatru. Cu o frecven\[anual[sau, uneori, mai des,]ntreprinde c[l[torii]n str[in[tate,]n special, pentru cursurile sale de la Sorbona. Pentru a avea o imagine a c[l[toriilor lui N. Iorga peste hotare, din 1890 p`n[ ]n 1939, vom spune c[\[rile cele mai des vizitate au fost: Italia, Fran\a, Elve\ia, Belgia, Olanda, Jugoslavia, Austria, de dou[ori Spania, o singur[dat[Norvegia, Turcia, Grecia, Portugalia, Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia. Nu a c[l[torit]n Rusia =i]n Finlanda. O situa\ie special[are Germania, unde =i-a f[cut cea mai mare parte a studiilor,]n ultimul deceniu al secolului trecut. Revine]n 1913,]n drum spre Anglia =i]n 1927,]n drum spre Norvegia. Dup[venirea lui Adolf Hitler la putere, nu a mai c[l[torit]n Germania.

1930 *27 ianuarie—20 martie*. }ntreprinde o c[l[torie]n Statele Unite ale Americii, singura lui c[l[torie]n afara Europei (vezi *Pe drumuri dep[rtate*, ed. cit., vol. III).

1931 *17 aprilie—31 mai 1932*. Este Pre=edintele Consiliului de Mini=tri al Rom`niei,]n fruntea unui cabinet de „tehnicieni“. Guvernarea sa a f[cut obiectul unor opinii controversate, din pricina faptului c[N. Iorga a luat puterea]ntr-o perioad[economic[neprielnic[, momentul maximei desf[=ur[ri]n \ara noastr[a crizei economice mondiale.
Apar primele dou[volume din *Memorii*. Prin memorii N. Iorga]n\elegea notele sale zilnice, evenimentele fiind]nsemnate, dup[propria sa m[rturie,]n seara fiec[rei zile. Vor ap[rea =apte volume, prima]nsemnare fiind din ziua de 17 mai 1917, ultima din 24 februarie 1938. }nsemn[rile dinainte de 17 mai 1917 se afl[ ]n arhiva N. Iorga, evacuat[odat[cu tezaurul na\ional la Moscova,]n timpul primului r[zboi mondial.

1932 Apare *Sub trei regi*, cu supratitlul *Rom`nia contemporan[de la 1904 la 1930* =i subtitlul *Istorie a luptei pentru un ideal moral =i na\ional.*

1934 Un an deosebit de bogat]n tip[ritur[de referin\[: Byzance après *Byzance; Histoire de la vie byzantine*, *O via\[de om — a=a cum a fost*, vol. I—III, monumental[autobiografie, considerat[o capodoper[a literaturii rom`ne; *Oameni care au fost*, primul volum reunind ]ntr-o serie de patru volume portretele sale publicate ]ncep`nd din 1904, culme a artei noastre portretistice.

1936 Apare primul volum din *Sfaturi pe]ntunerec*, o selec\ie din conferin\ele sale radiofonice, rostite]ncep`nd din 1920. Urm[torul volum va ap[rea ]n 1940 =i va cuprinde conferin\ele \inute la Radio p`n[la sf`r=itul anului 1938.
Apar primele dou[volume din *Istoria rom`nilor*, urm`nd ca p`n[ ]n 1940 s[ fie tip[rite toate cele zece tomuri ale acestei lucr[ri care sintetizeaz[ g`ndirea =i cercet[rile savantului.

1939 Apare *Rom`nia cum era p`n[la 1918*, vol. I. *Rom`nia „Muntean[“*, vol. *II. Moldova =i Dobrogea =i Neamul Rom`nesc]n Ardeal =i |ara ungureasc[la 1906*, cuprinz`nd notele sale de drum prin \ar[, ]ncep`nd din anul 1903, c`nd tip[re=te volumul *Drumuri =i ora=e*. Apar,]n dou[volume, *Toate poeziile lui N. Iorga*, vol. I — 1917, vol. II — 1940.

1940 Apare,]n dou[volume, *Histoire des Roumains de Transylvanie* et de Hongrie, edi\ia a II-a.

De=i]n 1936 parlamentul Rom`niei ]l numise profesor pe via\[ — ]mpreun[ cu doctorul Gheorghe Marinescu — imediat dup[ 6 septembrie 1940 este pensionat. Una dup[ alta, publica\iile conduse de el, „Neamul Rom`nesc“, „Cuget clar“ („Noul S[m[n[tor“),]nceteaz[s[mai apar[. }n noaptea de 27/28 noiembrie este asasinat]n p[durea Strejnicul. Fusese ridicat, cu c`teva ore mai]nainte, de la vila sa de la Sinaia, de c[tre o echip[a „G[rzii de fier“ condus[de Traian Boieru.

VALERIU R~PEANU